

REVISTA ANIMACIÓ

Nº 16
Centres de vacances:
perspectiva i història

Coordinació i Consell de Redacció

Equip Pedagògic de l'Escola d'Animadors Juvenils de l'Institut Valencià de la Joventut.

Col·laboracions

Adolfo Carnero
Mario Viché
Pep Castellano
Editorial Magisterio Español

Fotografies

Web de l'IVAJ
Adolfo Carnero
Colònia Sant Pau (Cessió de Ferran Zurriaga i Mario Viché)

Correcció

Encarna Sant-Celoni

Edita

Conselleria de Benestar Social
Institut Valencia de la Joventut

L'Institut Valencià de la Joventut

no es responsabilitza de les opinions expressades en els articles firmats.

Editorial

Enguany s'han complit setanta anys de la realització de la primera Colònia Escolar Valencianista al santuari de Sant Pau d'Albocàsser. L'estiu de 1933, un grup de mestres, il·lusionats per introduir una pedagogia renovadora a les seues aules, van decidir continuar la tasca educativa durant les vacances i van decidir fer-ho utilitzant com a vehicle de comunicació educativa el valencià. Va ser la primera Colònia Escolar Valencianista, organitzada per la Societat Castellonenca de Cultura.

És cert que se'n van realitzar moltes més, abans i després d'aquella, però aquella primera Colònia va ser emblemàtica, no sols pel fet d'utilitzar la llegua dels valencians com a vehicle de comunicació, si no també pel contingut educatiu i renovador que hi van saber donar Carles Salvador, Enric Soler, Antoni Porcar, Francesc Boix i la resta de persones que van participar en aquell projecte fonamentat en el contacte amb la natura, la convivència i la lectura del paisatge mitjançant l'observació directa i les excursions.

Aprofitant l'avinentesa, volem dedicar el present número de la revista *Animació* a fer un repàs a la història dels centres de vacances. La primera colònia de què es té referències (Dinamarca, 1854) va nàixer al si de la revolució industrial i de la negació de l'oci per als treballadors. Han passat molts anys i el món dels centres de vacances ha canviat substancialment. I pensem que encara ha de canviar més, i a un ritme vertiginós, si pensem que estem abocats a la societat del temps lliure i de la industrialització i popularització de l'oci.

Així mateix hi voldríem reflexionar sobre la història d'aquest moviment educatiu, i també plantejar alguns interrogants i consideracions sobre el que pensem que podria ser el futur del sector. És per això que hi trobareu articles que són edicions facsímil de llibres ben antics, reflexions sobre la història dels centres de vacances i d'altres

plantejaments que ens donen una visió crítica del futur.

Com és habitual, us adjuntem un recull d'adreces d'Internet que us poden servir per començar el vostre creuer pel món dels centres de vacances.

Bon vent i bona barca!

Sumari

EL TEMA..... 4

Colonias escolares: una historia de objetivos, una historia de realizaciones.

Adolfo Carnero Peón..... 4

Sant Pau, un símbol del valencianisme polític i lingüístic, la renovació pedagògica i l'educació en el lleure.

Mario Viché Gonzalez 9

Planificació d'un centre de vacances

Pep Castellano. 12

Reflexiones sobre el futuro de los

centros de vacaciones Adolfo Carnero Peón 19

"Las colonias escolares de vacaciones".

Sidonio Pintado (edició facsímil) 24

Bibliografia sobre colonias i centres de vacances del Catálogo Bibliográfico de la Biblioteca Nacional..... 25

ALTRES COSES 28

Nous reptes en el treball amb jóvens:

animació i educació per la pau 28

EL RACÓ D'INTERNET..... 29

Els centres de vacances en la Xarxa.... 29

EL TEMA

Colonias escolares: una historia de objetivos, una historia de realizaciones.

Adolfo Carnero Peón

Antecedentes historico-ideológicos.

Nuevas ideas pedagógicas del XVIII

- Rousseau. Concepto de la naturaleza como lo más valioso de la persona y como orden natural que iguala a las personas; concepción integral de la educación –dimensiones físicas, intelectuales y morales, papel de la actividad infantil en la educación.

- Movimiento filantrópico (Basedow y otros).

- Conceptos renovadores de la Ilustración.

- Períodos revolucionarios posteriores.

- Establecimiento, en el último tercio del XIX, de sistemas nacionales de educación en casi todos los países europeos. Preocupación por la universalidad de la enseñanza primaria y de la calidad de la misma, así como la percepción de la dimensión social de la escuela y del sistema educativo.

Primera referencia histórica

1854. Dinamarca. Colonia familiar de niños pobres en el campo.

Objetivos:

-Facilitar un período de descanso.

-Reconstitución de fuerzas.

Primer hito de colonias escolares

1876. Suiza. El padre Bion. Niños de escuela de Zúrich en las montañas de Appenzell.

Objetivos:

-Cuidar el cuerpo.

-Educación intelectual.

-Formación moral.

-Servir de instrumento para paliar las condiciones sociales y sanitarias de grupos sociales de más bajo nivel de vida.

-1878. Colonias en Frankfurt, más tarde en Dresde y Stugart.

-1878. Inicio de colonias en Inglaterra. Eclosión del movimiento, llegando a movilizar 50.000 niños en 1906.

-1879. Primera colonia en Austria.

-1881. Primera colonia en Francia.

-1883 Primera colonia en centros públicos franceses, a través de las “cajas escolares”, que favorecían las actividades complementarias de las escuelas públicas. A partir del 1900, proliferación de entidades que organizan colonias –principalmente confesionales, aunque empiezan a surgir laicas–, llegando a ser 430 entidades y mover a 45.000 niños en el 1908.

- Italia se incorpora al movimiento, que se inicia en Milán (ciudad industrial)

- Holanda organiza su primera experiencia en 1883.

I Congreso sobre Colonias, organizado, en Berlín, por la Asociación para el cuidado de la salud. Tendrían continuidad en 1885 en Bremen y 1887 en Frankfurt.

Se propone (P. Bion):

- Preferencia por el modelo de “profesores” sobre el familiar al permitir una mejor supervisión del comportamiento y alimentación.

- La dirección debe ser muy competente en materia pedagógica y moral.

-La intensidad convivencial beneficia mucho a los participantes, facilitando el conocimiento y la estima entre profesores y alumnos.

-Con correcta supervisión médica, no suponen ningún peligro.

-Debe practicarse la coeducación.

-1885 y 1881, aparecen entidades organizadoras en Suecia y Noruega

-1885. 75 ciudades alemanas organizan colonias con 10.000 colonos.

-1886. Primera colonia belga, organizada por el médico Kops

-1887. Primer Congreso Internacional sobre colonias en Zurich, con asistencia de representantes del Estado español.

Se demostró:

-La mejora objetiva en la salud de los niños (aumento de talla y peso).

-Lo positivo de la convivencia en común de los niños.

-Que mejora la relación profesorado-alumnado.

Se dibuja un modelo de actuación asumido por la mayoría de participantes.

Preferencia por el modelo colectivo al de “casa de familia campesina”, a pesar del menor costo de éste último. Coexistencia del modelo montaña y de mar. Y unificación de la ficha antropométrica.

En esa época, el militar inglés Baden Powell conceptualiza los “boys-scouts”

-1906. 2.500 colonos movidos por ciudades del Imperio Austro-Hungaro. Se celebra el II Congreso Europeo de Colonias Escolares en Burdeos

-Principios del 1900, hay colonias en los cinco continentes (Australia, Japón, Argentina, EUA).

Tipología de entidades organizadoras.

-Confesionales (católicas, protestantes y judías)

-Autoridades locales

-De grupos profesionales (médicos, enseñantes y sociedades obreras)

Introducción de las colonias escolares en España.

- A través de la Institución Libre de Enseñanza (ILE)

-1882. Se crea el Museo Pedagógico Nacional (MPN). Entre sus funciones está la organización de actividades que favorezcan el desarrollo corporal de los niños.

-1887. Bartolomé M. Cossío (director del MPN) monta la primera colonia en San Vicente de la Barquera, con 18 alumnos de escuelas de Madrid. Tuvieron continuación hasta el 1908.

-1889. La Real Sociedad Económica de Amigos del País de Granada convoca un concurso para organizar su primera colonia mixta en Almuñécar.

-1893. Colonias organizadas por entidades hermanas a la granadina desde Barcelona y Santiago de Compostela, ésta última con inspiración militarista. La barcelonesa llega a atender a 1.637 hasta 1907.

-1892. Se promulga la Real Orden de 26 de julio sobre colonias.

-1894, en Oviedo; 1895, en León; 1898, en Bilbao, i 1901, en Cáceres.

-1906. El ayuntamiento de Barcelona inicia sus colonias escolares. Creando una amplia red de actividades en régimen de colonias y semi-colonias (vuelven a dormir a casa, para abaratar costos) y baños de mar. Durante la II República moviliza a 12.000 colonos. También existían una docena de entidades privadas con el mismo fin.

En líneas generales las colonias tuvieron menos difusión que en otros estados europeos, motivada, posiblemente, por la carencia de un auténtico sistema educativo de calidad, lo que impedía la asignación económica que las posibilitara. La mayoría fueron organizadas por entidades filantrópicas, con esquemas fundamentalmente caritativos.

Las colonias en la comunidad valenciana.

-1893. Se organiza, en la playa del Cabanyal, la primera colonia que se realiza en el territorio, por parte de la Sociedad Protectora de los Niños de Madrid, con ayuda de la valenciana. Asistirán 60 chicos –madrileños y valencianos–, durante 30 días. Pese a su éxito no tuvo continuidad.

-1906. El Patronato de la Juventud Obrera organiza la primera colonia con continuidad, 24 jóvenes en la hospedería Cueva Santa de Segorbe. Más tarde, se trasladó a la fuente de La Prunera de Serra, con instalación propia y específica, que se inauguró en 1913, al aumentar la necesidad de este servicio. Esta actividad continuará hasta 1923, y pasarán por ella 2.987 colonos.

-1912. La Asociación para el Fomento de la Cultura y la Higiene (entidad privada creada por enseñantes y médicos, fundamentalmente, para los fines de su denominación) organiza colonias para 20 chicos en Buñol y 20 chicas en Porta-Coeli, hasta 1916, en que se crea la Junta Valenciana de Colonias Escolares, que continuaría su labor hasta 1936.

-1913. En Serra, siendo director general de Primera Enseñanza del Estado el alicantino Rafael Altamira, se organiza la Colonia Escolar Alpina, con personal que había pasado por la Escuela de Estudios Superiores de Magisterio y alumnos de escuelas nacionales.

-1913. El ayuntamiento de Valencia organiza dos colonias en Porta-Coeli y la continua, directamente o a través de subvenciones, prolongando su actuación hasta 1933, con 2.500 colonos.

-1915. En Lluçena (L'Alcalatén), se organiza la que se considera la primera colonia de montaña, con 30 chicos; según parece, la experiencia se repite en el

año siguiente con 40 chicos, bajo la dirección de J. J. Senent Ibañez.

-1919. El partido Unión Republicana Autonomista de Blasco Ibáñez, en colaboración con las escuelas laicas de Valencia, interesado por las materias educativas, organiza sus dos primeras colonias, laicas y mixtas, en la Malva-rosa y Cheste con 64 plazas. En septiembre del 1923, inaugura su propia instalación en Buñol, cedida por el Ayuntamiento en la partida de Viachen, con 100 camas, que funcionaría hasta la mal llamada “guerra civil”, durante la cual fue ocupada por la Federación Universitaria Escolar (FUE) acogiendo a niños desplazados por la contienda.

- El inspector J. J. Senent, director de la Colonia Escolar Alpina e inspector de educación en Alcoi, funda, en casa propia, una colonia escolar en la partida de El Paradís, próximo al lugar donde hoy se levanta un edificio para similares funciones de una entidad financiera, en el municipio de La Vila Joiosa, hacia 1920. Ese mismo año, el ayuntamiento de Valencia logra enviar de colonias a 433 niños y niñas.

-1926. Aunque con dudas sobre la fecha exacta, parece ser que el ayuntamiento de Castellón de la Plana, en colaboración con el Ateneu de la misma ciudad organiza una colonia dirigida por Vicent Artero.

-1927. A causa del absentismo escolar en época de recogida de la naranja, maestros de la Escuela Nacional Graduada organizan la Colonia Carcagentina, con la que se amplía la oferta educativa, fuera del calendario escolar oficial; tuvo lugar en Xàbia y, más tarde, en Benidorm, introduciendo a partir de la II República planteamientos de coeducación.

- Desde 1928 hasta 1936, la Malva-rosa acoge colonias organizadas por el Colegio de Médicos de Madrid, para sus huérfanos. Una experiencia similar ocurrirá con la colonia escolar de Teruel, organizada por el periódico “La Mañana” en 1929 y 1930. En 1929 también organizará colonias la Asociación de la Prensa de Madrid y en 1932, la Colonia Bilbitana, con niños y niñas de Calatayud

-1929. Surge, en la Masía del Pilar, en Godolleta, la colonia de la Escuela Pía. A partir del 1932 participa en ella la Federación Industrial, Mercantil y Agraria, una organización patronal que seleccionaba, con los criterios médicos habituales, a los hijos de los obreros de los empresarios afiliados, costeando el transporte y la estancia, mientras los primeros facilitaban los locales y el profesorado. En 1933 entra en la misma dinámica la Acción Cívica de la Mujer del partido Derecha Regional Valencianista en Mislata.

- En 1931, el 1932 según otras fuentes, la FUE monta su primera colonia escolar en Buñol, que aparte de ser mixta tiene la peculiaridad de estar organizada por jóvenes universitarios de la Asociación Profesional de Estudiantes de Magisterio, dando importancia al carácter lúdico, el respeto a los niños y la camaradería, influencias de las nuevas corrientes educativas y, en concreto, de la ILE, llegando a crear en su seno el Departamento de Colonias Escolares.

-En 1932, a instancias del gobierno municipal republicano, Algemesí organiza su primera colonia, mixta, en Cullera, ocupando el castillo de esta ciudad. 5.000 niñas y niños valencianos participan en distintas colonias ese año.

-1933. Auspiciada por la Societat Castellonenca de Cultura, Carles Salvador organiza, en Sant Pau d'Albocàsser, la primera colonia que utilizará el valenciano como lengua vehicular, con planteamientos nacionalistas y respeto por los niños y su pueblo, desde claros planteamientos de renovación pedagógica.

- En 1933 y 1934, el Círculo Instructivo Ferroviario de Xàtiva organiza su colonia como prolongación de la actividad educativa al contar con colegio propio en Oliva.

- En 1934 se constituyó la colonia Pablo Iglesias en Siete Aguas, promovida por agrupaciones socialistas, se mantendrá hasta la guerra, con el modelo de la Junta Valenciana de Colonias escolares.

- En 1934, el Colegio Oficial de Agentes Comerciales organiza su única colonia en Sinarcas, como un servicio más del Colegio, que lo consideraba un servicio apropiado para escolares en período vacacional.

- En 1935, a iniciativa de los maestros de la escuela del pueblo de Villanueva de Castellón, se organiza en Benidorm su colonia, la primera autosufragada.

- 1936-39. Durante la guerra, se planifican diversas colonias para acoger a niños desplazados de los frentes de batalla y mejorar su alimentación, y aparecen algunas colonias específicamente sanitarias. En 1937 hay 560 instituciones de acogida para niños en el Estado español, de las cuales 153 son colonias escolares centradas fundamentalmente en Catalunya y la Comunidad Valenciana (37 en Valencia, 10 en Castellón y 28 en Alicante), acogiendo a un total de 4.678 personas.

-1940-1955 aparecen los campamentos del Frente de Juventudes, con la perspectiva paramilitar y de adoctrinamiento del régimen franquista.

- Durante la segunda mitad de los años 50, la iglesia católica española, a través de diversas organizaciones, también organiza colonias, aprovechando la relativa libertad que el régimen franquista le proporciona.

- El régimen franquista crea la Organización Juvenil Española (OJE), única organización juvenil reconocida, excepto las eclesiásticas acogidas al concordato, que organiza campamentos con una filosofía y metodología paramilitar, adoctrinadora y autoritaria. Paralelamente, bajo el paraguas de la iglesia católica, el movimiento Scout también organiza campamentos.

- Paralelamente, se realizan intervenciones en éste ámbito y con una metodología, unas veces inspirada en los movimientos de renovación pedagógica importada de "más allá de los Pirineos" (hay que tener en cuenta que los planteamientos educativos progresistas del primer tercio de siglo, existentes en el Estado español fueron eliminados o ocultados por el régimen totalitario); otras, en planteamientos más cercanos a la metodología de la animación sociocultural y la educación en y para el tiempo libre (dinámica grupal y técnicas participativas, metodología de proyectos, importancia de la expresión y creación, el territorio como referente, etc.) que también tuvieron que cruzar la frontera. Muchas veces estas acciones se tienen que "esconder" bajo el paraguas de asociaciones de padres, o bien de organizaciones confesionales.

- En los años 70, primero con la tímida "apertura" que supuso el "espíritu del 12 de febrero" y finalmente con la recuperación de la democracia en el Estado español, se reconocen como derechos fundamentales el de asociación, el de reunión y libertad de expresión, antes perseguidos legalmente. El movimiento asociativo emerge con gran ímpetu (sale de las catacumbas); así mismo, desde diversas administraciones, se conceptualizan las colonias, las actividades y los equipamientos de tiempo libre como servicios públicos útiles y necesarios en especial con la configuración de los ayuntamientos democráticos y la configuración

autonómica del Estado, lo que supuso en muchos casos el paso de técnicos del voluntariado asociativo al funcionariado.

-Las nuevas realidades sociales, tecnológicas, económicas y educativas obligan a realizar nuevos planteamientos teóricos y nuevas realidades prácticas que, sin menospreciar los planteamientos que a lo largo de la historia se han realizado, nos permitan actualizar los mismos, adaptándolos a los nuevos contextos. Y en ello estamos.

El origen de la información aquí vertida procede de diversas lecturas y publicaciones, entre las que destacaría las investigaciones y publicaciones realizadas por J.I. Cruz y editadas por la Conselleria de Cultura, Educación y Ciencia de la GV; el artículo publicado en "El País, edición CV" de V. Pitarch, el 19-06-03, y las notas tomadas como soporte para la formación de monitores y animadores desde hace 20 años.

Sant Pau, un símbol del valencianisme polític i lingüístic, la renovació pedagògica i l'educació en el lleure.

Mario Viché i Gonzàlez, pedagog, mestre i animador

A la primavera d'agost de 1933, una trentena de xiquets, acompanyats d'un famós cuiner i quatre mestres, partiren de Castelló per passar uns dies de colònies a l'ermitori de Sant Pau d'Albocàsser. La colònia estava organitzada per la Societat Castellonenca de Cultura i havia comptat amb el patrocini de Gaetà Huguet. Els xiquets havien sigut seleccionats per Esquerra Valencianista Republicana i, després de passar la corresponent revisió del metge Peña, van ser acceptats per participar en la colònia.

El 1933, feia ja bastants anys que es celebraven colònies pertot arreu del País, fins i tot al mateix Sant Pau es van celebrar colònies els anys anteriors. Però, quina és la raó per la qual aquesta colònia mereix ser recordada especialment?

En una primera anàlisi, podríem dir que aquesta colònia va ser la primera que es va fer íntegrament en valencià, ja que es va demanar el permís corresponent al Ministeri d'Instrucció Pública, regentat per Marcelino Domingo, el qual, en un esperit d'obertura envers les nacionalitats històriques, en va donar la corresponent autorització administrativa. També podríem justificar la importància històrica d'aquesta colònia pel fet que els mestres Carles Salvador (que en va ser el director), Enric Soler i Godes, Antoni Porcar i Francesc Boix foren unes personalitats influents en el moviment nacionalista i de defensa de la nostra llengua, ja que dos d'ells (Carles Salvador i Enric Soler) van ser signants de les normes de Castelló de 1932. És evident que, des del punt de vista del nacionalisme més progressista i des del moviment per l'escola valenciana i l'ensenyament en valencià, aquesta colònia va suposar una fita històrica i pionera.

Però, si aprofundim una mica més en el que va significar aquesta colònia, trobem encara alguns elements més d'interès des del punt de vista de la pedagogia més progressista.

Si analitzem, en primer lloc, la personalitat dels professors, hi trobem uns autèntics humanistes preocupats i interessats profundament pel progrés, la cultura popular i la modernització del seu País. Aquest interès es posà de manifest en la seua trajectòria personal ja que Carles Salvador era un famós lingüista, a més d'escriptor, poeta i periodista; Soler i Godes era poeta, historiador i cronista a més de periodista; Boix, un interessant poeta; Porcar es va dedicar al dibuix i la pintura. En fi, es tractava d'unes personalitats que demostren un humanisme cultural propi dels homes i les dones il·lustrades. Aquesta inquietud intel·lectual, personal i social la fa palesa Soler i Godes quan escriu "Ara, al cap de cinquanta anys, torna a mi el record d'aquelles diades d'estudi, treballs i convivència que s'han fet inoblidables, comparades amb com passàvem els estius els mestres a València, sense cap apetència cultural, avorrint-nos al café Colón, jugant-nos el café al billar o al xamelo".

Si ens acostem a la personalitat i les inquietuds didàctiques dels quatre mestres, hi trobem una constant inquietud per una escola nova progressista i més a prop dels interessos dels alumnes i el seu entorn; un compromís ferm envers una escola valenciana, arrelada al seu entorn, activa, vivencial i compromesa amb la seua realitat més immediata, la comunitat local, l'escola rural, la llengua pròpia. Tres d'ells (Carles Salvador, Enric Soler i Francesc Boix) havien estat en la darrera Escola d'Estiu de Barcelona, on havien entrat en contacte directe amb les tècniques Freinet de l'Escola Moderna, fins i tot

conegueren personalment el mateix Celestí Freinet. Estaven convençuts que l'impresca escolar era una de les tècniques més eficaces per modernitzar l'escola, i desenvolupar la llengua materna dels alumnes mitjançant l'ús comunicacional de l'expressió escrita, que trobava el seu sentit en la publicació de les revistes escolars i el seu intercanvi entre les escoles corresponsals. La pràctica de l'impresca, l'intercanvi escolar, l'organització del col·lectiu mitjançant el treball cooperatiu, la recerca de l'entorn, la recerca científica i racional eren les tècniques de treball que empraven aquests mestres i que van ser practicades intensivament durant la colònia.

Finalment, en analitzar el tipus d'activitats que s'hi realitzaven (gimnàstica tots els matins, classes de llengua, història natural i higiene, història i art, història valenciana, cançons, migdiada, passeigs diaris per berenar, jocs lliures, converses i vetlades col·lectives...), ens adonarem que, a banda de ser les activitats típiques d'aquella època i del fet que l'horari diari es repetira sistemàticament –excepte quan es feia alguna excursió més llarga, com ara la que van fer els colons més majors al Barranc de la Valltorta–, s'hi poden trobar alguns elements interessants.

- La importància donada a les activitats de natura (les excursions, el coneixement de l'entorn, les descobertes...), la qual cosa crida l'atenció, especialment si observem les relacions dels mestres i de les entitats organitzadores de la colònia amb el moviment excursionista de l'època. És clar que aquest esperit excursionista d'acostament al País i la seua cultura, mitjançant les eixides a la natura, va estar present en l'activitat diària de la colònia.
- La importància donada a la llengua i a les activitats relacionades amb el seu us comunicacional (textos, cartes, estudi vivencial i expressiu de la llengua dels valencians).
- La importància donada a l'experimentació científica a partir de l'estudi del medi (la flora, la fauna, el medi físic, tractats sempre amb el màxim rigor científic i experimental).

- La presència de l'art i la cultura en les activitats quotidianes de la colònia.
- La presència del joc lliure i el joc popular, i també la importància donada a les activitats de convivència (cooperació, relacions personals, diàleg, converses...).

La Colònia, doncs, va suposar la superació del caràcter higienista que en aquella època tenien aquestes activitats, i es va convertir en una autèntica pràctica d'un nou model d'escola i de vivència de l'esplai, una escola valenciana i en valencià, activa, cooperativa, científica i on la vivència de la natura i l'excursionisme adquirien el seu caràcter cultural de coneixement científic del nostre medi, el País Valencià.

Han passat molts anys i, des de la nostra perspectiva d'un temps lliure i una animació tecnificada, superespecialitzada i molt pragmàtica, sembla que la ullada a aquella colònia del 33 queda com un poc folklòrica i anecdòtica; tanmateix, per totes i cadascuna de les raons apuntades anteriorment, en aquesta colònia podem trobar no sols elements pioners d'una educació integral en el temps lliure, una educació valenciana i en valencià, sinó també alguns elements i principis encara vàlids per al nostre quefer com a monitors i monitores de colònies del segle XXI.

Alguns d'aquests elements són

- El laïcisme, el respecte a la personalitat i al pensament del xiquet i la xiqueta, i la tolerància com a principis generadors de les relacions interpersonals.
- El caràcter empíric i científic de les activitats educatives en el lleure.
- El valor de la cultura (art, llengua, cultura popular, història en les activitats educatives) en una colònia.
- La mística de l'educació mediambiental (el coneixement de l'entorn, la natura i l'excursionisme) com a element fonamental d'una educació mediambiental.

- El valor de les relacions interpersonals, la conversa i el diàleg en la vida quotidiana de la colònia.

- I, finalment, el tarannà humanista de la figura del monitor o monitora de colònies com una persona de la cultura, la ciència, el progrés i la tolerància cultural, una persona arrelada al seu País i a la cultura del seu País, però amb un caire il·lustrat.

És, doncs, així, com podem extraure d'aquesta referència històrica una fita important, no sols per reivindicar un passat i unes figures històriques de rellevància, sinó també per trobar els fonaments de la nostra tasca quotidiana com a monitors de colònies de vacances.

Sagunt, estiu de 2003

Bibliografia

Aguilar Ródenas, Consol. (1997) *Educació i Societat a Castelló al llarg de la II República*. Castelló. Ed. Diputació de Castelló

Boix i Sentmartí, J.F. (mestre de la colònia); "De les nostres colònies. La de la Castellonenca de Cultura". *Diario de Castellón*, núm. 2620, 18/8/1933

Catala, Miquel (colon); "Colonia de Veraneants de la Societat Castellonenca de Cultura". *Heraldo de Castellón*, núm. 13437; 18/8/1933

Escuder, Tomàs; "Colonia de Vacances de la Societat de Cultura Castellonenca". Lliçó ocasional. *República*, núm. 695; 31/8/1933

Revista *Animació* núm. 9; ed. Escola d'Animadors Juvenils de l'Institut Valencià de la Joventut; València, març 1990

Soler i Godes, Enric; "Fa cinquanta anys a Sant Pau d'Albocasser. Una colònia escolar valencianista". *Les veus del temps. Mediterráneo, cinquanta anys de literatura*; ed. Pecsà; Castelló, 1989

Soler i Godes, Enric; *L'Escola i la Cultura*; antologia de textos a cura de Lluís Meseguer i Santi Cortés; ed. Universitat Jaume I; Castelló 2001

Viché González, Mario. (1999) *Una pedagogia de la Cultura, la animación sociocultural*. Zaragoza. Ed. Certeza.

Zurriaga, Ferran. (1983) *Butlletí d'ACPV*; València

Planificació d'un centre de vacances

Pep Castellano

Introducció.

Som molts i moltes els qui ens plantejem una educació lliure i creadora que partisca de l'interés del grup, flexible pel que fa a metodologies i programes, i que fomenti la comunicació, la interactivitat i la participació dels alumnes. I, moltes vegades, acabem constatant que aquesta proposta educativa, així entesa, és molt difícil d'ubicar en el context exclusiu de l'aula escolar.

El sistema educatiu, que representa la garantia de la democratització de l'ensenyament, també converteix les institucions que el fonamenten en elements que ens estrenyen i limiten les nostres possibilitats per a dur endavant una educació global de les persones.

Les activitats d'educació no formal i, més concretament, les colònies o els centres de vacances es converteixen en una eina fonamental a l'hora de complementar l'educació des d'una perspectiva menys rígida. El temps d'esplai ens permet educar a través de les vivències, experimentar amb noves metodologies sense la rigidesa que exigeix el sistema. No hi ha una necessitat d'acumular coneixements, com passa a l'escola, i això ens permet ser més lliures en el nostre plantejament educatiu.

Mario Viché defineix els centres de vacances com "Una vivència intensiva del temps lliure com a realitat educativa en què educadors, educands i el mateix medi entren en un procés de diàleg continu".

El mateix autor proposa, entre d'altres, les següents finalitats educatives d'un centre de vacances:

"- Viure el temps lliure com una experiència creativa i educativa en relació personal amb el grup de companys.

- Viure el centre de vacances com una experiència autosatisfactòria i gratificant a escala personal.

- Experimentar un medi educatiu globalitzador i integrador de la personalitat.

- Fer de l'activitat l'element fonamental del mètode pedagògic.

- Viure una experiència de comunicació i de diàleg com a mitjà facilitador del desenvolupament personal.

- Utilitzar les distintes tècniques d'expressió com a element quotidià de la comunicació.

- Entroncar amb el medi ambient, conèixer-lo i utilitzar-lo com a motivació de la qual sorgisca l'activitat."

Així doncs, el treball pedagògic en el marc d'una colònia o d'un centre de vacances pot ser un complement molt enriquidor del treball a l'aula, però requereix una planificació ben exhaustiva. Una planificació global que abaste tots els aspectes d'una acció tan diversificada que ens ajude a controlar-ne totes les variables (les persones, les activitats, la infraestructura, els recursos, el medi social i geogràfic, els aspectes administratius...). Però alhora hem de dissenyar un sistema de planificació dúctil i flexible, perquè la rigidesa mata la creativitat, la improvisació i l'espontaneïtat, que també han de ser eixos de la metodologia que proposem.

Dit això, passem a planificar. Planificar, bàsicament és

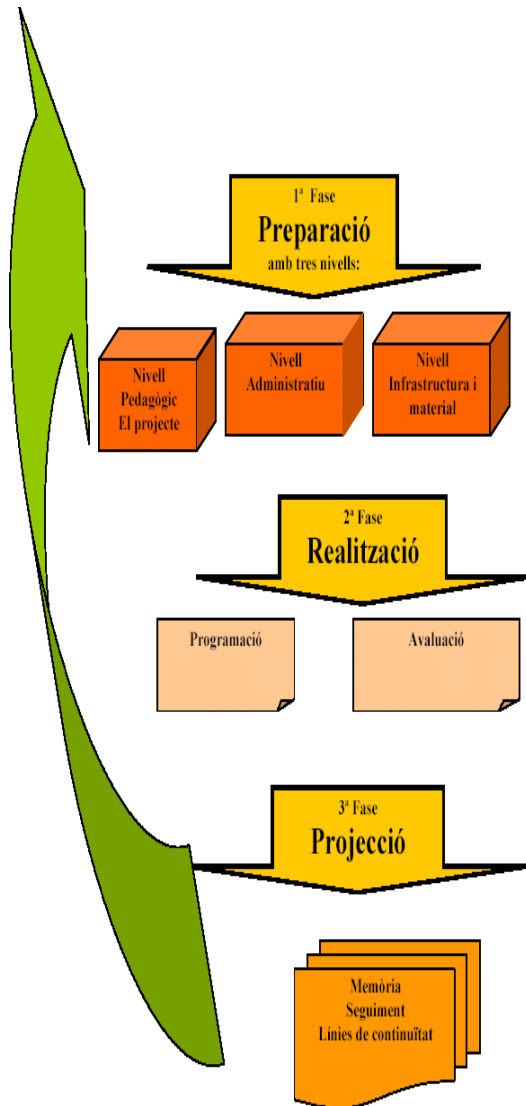
Saber on som i on volem arribar

Saber de quines coses disposem, amb quines persones comptem i com ens organitzarem

Saber què farem i com ho valorarem

Mirant-ho d'una altra manera:

Planificació

El projecte pedagògic

Ander Egg va plantejar el mètode de les nou qüestions, que ell mateix ha augmentat a deu i que ha estat seguit per molts autors per a la realització de projectes d'animació sociocultural. Sense voler aprofundir, l'exposem a tall d'introducció

1. QUÈ es vol fer..... Naturalesa del projecte
2. PER QUÈ es vol fer..... Origen i fonamentació
3. PER A QUÈ es vol fer..... Objectius, propòsits

4. QUANT es vol fer..... Metes (objectius operatius)
5. ON es vol fer..... Ubicació
6. COM es vol fer..... Metodologia. Activitats i tasques
7. QUAN es farà..... Calendari i cronograma
8. A QUI va dirigit..... Destinatari i destinataris
9. QUI ho ha de fer..... Recursos humans
10. AMB QUÈ es farà..... Recursos materials i financers

Anàlisi de la realitat

- L'entorn.
 Hi ha dues possibilitats:

1.-Seleccionar el lloc d'acord amb els objectius que ens vulguem plantejar. Hem de mirar, doncs, que reunisca tots els mínims sanitaris, higiènic, de seguretat...

2.-Tenim el lloc i hem d'adaptar el nostre projecte a les possibilitats que ens ofereix. Què volem saber de l'entorn? Quines coses ens poden ser útils per a dissenyar objectius i programar activitats?

- Climatologia. Plou sovint? Fa fred/calor? Solen haver boires? Les nits són fredes?...

- Dades demogràfiques, històriques, geogràfiques, etnològiques (costums i tradicions)...

- Característiques de l'entorn immediat:
 Quantitat de les dependències: habitacions de dormir, nombre de banys per habitació, sales d'estar, sala de monitors, menjador, espais per a fer tallers...

Qualitat de les dependències: mida, il·luminositat, estètica, adaptació a l'entorn natural...

Altres característiques: camps d'esport, terrenys conreats, proximitat al poble, piscina...

- Característiques de l'entorn llunyà:
 Possibles excursions.
 Llocs d'interès per tal de visitar.

- Els participants

Caldrà saber-ne l'edat, el sexe, la procedència, si tenen experiència o no en activitats semblants (colònies, campaments...), si hi ha casos que requereixen un tractament especial...

Serà interessant passar-los una fitxa d'inscripció que continga prou informació per tal de poder planificar adequadament les activitats al grup de participants.

També ens hauria de proporcionar una informació mèdica bàsica. Aquesta fitxa ha d'estar signada pels pares o tutors, si el participant és menor d'edat.

Nom i cognoms:	
Sexe:	Data de naixement:
Ha participat abans en colònies o campaments:	
Principals interessos (aficions):	
Pertany a algun grup d'esplai:	
Principals activitats que hi realitzen:	
Altres observacions que vulga fer constar.	
<u>Fitxa mèdica</u>	
Malalties que té sovint: angines, refredats, mal de panxa, faringitis, d'altres.	
Té reumatisme infantil?	
Es mareja fàcilment?	
A les excursions, es cansa aviat?	
Té enuresi?	
Pateix insomni?	
Pateix sovint d'hemorràgies?	
És al·lèrgic/a? A què?	
Pren algun medicament? Quin? Quina n'és l'administració?	
Quins medicaments no pot prendre?	
Segueix algun règim alimentari? Quin?	
Està vacunat contra el tètanus? (Amb vigència)	
Altres observacions:	
Signat: El pare/la mare o tutor/a	

Objectius

Un objectiu és la descripció clara d'un canvi que esperem que es produïska després de la nostra intervenció. Com més clar siga un objectiu, més fàcil serà relacionar-lo amb les activitats que ens podran ajudar a aconseguir-lo.

Podem distingir dos tipus d'objectius:

- **Generals:** plantejats a llarg termini, descriuen processos.

- **Específics:** concreten els generals. Es formulen amb termes concrets. S'han d'iniciar amb un verb d'acció.

Els objectius, sobretot els específics, s'han de redactar correctament, de manera que resulten

observables, mesurables, avaluables, per tal de poder establir-ne el grau de consecució.

Activitats

Són el mitjà que ens permetrà aconseguir els objectius. Normalment haurem de fer més d'una activitat per objectiu. En aquest cas, farem una llista amb totes les activitats que hem previst per poder fer un *plànning* que n'aclarisca la duració i col·locar-les en el cronograma de la colònia.

Metodologia

Com treballarem amb els participants de l'activitat?

Criteris d'actuació i objectius metodològics: motivar, observar, solidaritzar-se...

Organització de l'equip de monitors (tasques i funcions que ens ajudaran a complir els objectius):

- Treball de les comissions, responsabilitats, torns...
- Reunions de monitors.
- D'altres.

Àmbit administratiu

Instal·lació

- **Casa de colònies.** Hi ha empreses que ens ofereixen el lloguer de les instal·lacions de cases de colònies o campaments amb tota la infraestructura necessària. Aquest servei facilita molt la gestió. Abans de fer la gestió, seria bo comprovar que les instal·lacions s'adeqüen a les nostres necessitats fent-hi una visita prèvia i aprofitar l'avinentsa per analitzar l'entorn de la instal·lació.

- **Oferta Concertada de l'IVAJ.** L'institut Valencià de la Joventut ofereix les seues instal·lacions (campaments i albergs) per a fer activitats de temps lliure juvenil. El preu n'és molt competitiu i té l'avantatge que tota la infraestructura ja està coberta. Només ens hem de preocupar del projecte pedagògic, perquè, de tota la logística (cuina, neteja, serveis sanitaris, etc.), se' fa càrrec l'IVAJ.

- **Albergs i zones d'acampada de la Conselleria de Medi Ambient.** La Conselleria posa la infraestructura bàsica i nosaltres ens hem de preocupar de la resta (cuina, neteja, menjar, transport i tota la resta de logística en general). Pel que fa a les zones d'acampada, ens hem de preocupar també de les tendes de campanya.

- **Campament lliure.** Si es tracta d'un campament fora dels serveis que hem esmentat, caldrà veure si es permès acampar a l'indret que hem escollit, sol·licitar permís als propietaris, a l'ajuntament o a l'entitat responsable. Caldrà veure si hi ha aigua potable prop i quin tractament podem donar als residus. Si fem una activitat a la natura, hauríem de

fer el que es puga per minimitzar al màxim l'impacte i deixar el lloc on es faça el campament, com a mínim, en les mateixes condicions en què el vam trobar.

Reunions amb els pares

És molt important que els pares estiguen ben informats sobre l'activitat, el projecte pedagògic, l'equip de monitors, el lloc, les dates, el pressupost, els telèfons i les persones de contacte, etc. Cal pensar que estaran una temporada separats del seu fill o filla i això els genera una certa ansietat, que nosaltres hem de saber calmar.

La reunió amb els pares ha de servir fonamentalment per a transmetre'ls seguretat i tranquil·litat.

Seria bo ambientar la reunió amb fotografies del lloc de la colònia, murals sobre les activitats, àlbums fotogràfics amb activitats realitzades altres anys...

Podem aprofitar per posar en comú amb els pares els nostres criteris metodològics i pedagògics i prendre nota dels seus suggeriments, que poden enriquir el nostre projecte; sempre, però, donant la sensació de seguretat pel que fa als criteris de tipus pedagògic.

Un possible ordre del dia:

- La presentació de l'equip de monitors, cuiners, gent d'intendència...
- La presentació del lloc.
- Què han de portar els xiquets (seria bo fer-ne una llista per escrit i repartir-la alhora que s'explica) i què no han de portar.
- Les activitats que s'hi realitzaran. El projecte pedagògic a grans trets.
- Les qüestions organitzatives: la dinàmica diària.
- El pressupost.
- El valor educatiu de la colònia/campament. Preguntes dels pares.
- D'altres.

Pressupost

Cal portar un control pressupostari rigorós però senzill.

Un model de pressupost podria ser el següent:

ENTRADES	Total euros	EIXIDES	Total euros
Quotes participants		Alimentació	
Subvencions Administració		Allotjament	
Campanyes de recollida (loteries i d'altres semblants)		Transport	
		Malalties i accidents	
Subvencions institucions locals		Manteniment	
Altres entrades		Material tallers	
		Personal: -Monitors -Cuiners -D'altres	
		Altres despeses: -Aigua, gas, telèfon, gasolina... -Assegurances	
		Imprevists	
TOTAL		TOTAL	

Altres aspectes administratius previs

- **Campanya de publicitat.** Planificar-la és tan senzill (o complicat) com contestar aquestes preguntes:

- Què volem dir?
- A qui ho volem dir?
- Amb què ho volem dir?
- Quan ho volem dir?

- **Expedients del personal que contractarem:** monitors, cuiners, personal de suport... En tot cas, a l'hora de contractar el personal hauríem de tenir en compte que foren persones amb un alt grau de maduresa, amb facilitat per al treball en equip i disposades a suportar el desgast físic i psicològic que representa un centre de vacances on es treballa intensivament.

Infraestructura i material

La gestió dependrà en gran mesura del tipus de centres vacances que elegim, però en tot cas seria convenient disposar de:

- Material d'acampada:

Tendes (si volem organitzar eixides, raids i coses semblants), mapes de la zona, brúixoles, cordes i arnesos d'escalada...

- Material específic per als diferents tallers:

Folis, tisores, cartolines, pegament, retoladors, llapis, paper d'embalar, grapadores, grapes, temperes...

- Biblioteca de suport per als monitors i de lectura per als xiquets i les xiquetes Sempre hi ha un moment per a llegir.

- Equip de música i megafonia. Per a les activitats de gran grup, un simple aparell de música sol ser poc potent. Si tenim un bon aparell d'amplificació, acabarem donant-li molt d'ús (festes, anuncis, ràdio del campament...)

- Farmaciola bàsica amb el contingut següent, com a mínim: aigua oxigenada, alcohol., benes, gases estèrils, compreses, esparadrap, cotó en pèl, antisèptic local (tipus mercromina o betadine), termòmetre, pinces, tisores, analgèsics, antihistamínics (per a les picades), antiarreics, calmant, antiàcid, crema per a les cremades...

Programació d'activitats

El fet que el nostre projecte educatiu faça referència a l'educació a través de vivències i no especialment a l'acumulació de continguts i/o coneixements no vol dir que hem de deixar de banda la programació educativa que relacione cada activitat que proposem amb el seu corresponent objectiu educatiu.

Com més clars i concrets hàgem redactat els objectius, a l'hora de programar les activitats, més fàcil ens resultarà de relacionar-los-hi.

Tipus d'activitats

Arranjament de les instal·lacions: si es tracta d'un campament sense l'equipament bàsic (cuina, comunes, aixoplucs per al menjador i tallers, magatzem, taules, etc.) podem incloure l'arranjament d'aquests elements com una activitat més. Si fem aquesta activitat, ens caldran, bàsicament; tres coses: fustes de totes les mides, cordes i cordells, i una persona experta en l'art de fer nucs que ens ho vaja ensenyant. També ens caldran: prestatgeries tipus *mecano*, lones, plàstics grans, llandes de diferents grandàries...

Jocs. És cert que el joc pot tenir un gran valor educatiu i motivacional, però cal no oblidar que la finalitat primera ha de ser fruitar-ne, passar-ho bé! És una de les activitats que més farem servir. Així doncs, s'adiria disposar d'un bon fitxer personalitzat de jocs i d'activitats lúdiques. Com més, millor! Hi ha moments per al joc lliure, fonamentalment en el temps d'esplai, però en podem programar d'altres:

Grans jocs: són jocs que requereixen molt temps i, normalment, també un gran espai. Cal una preparació molt acurada, però els resultats, des d'un punt de vista motivacional, són molt bons.

Jocs de nit: pensats per a jugar-los amb llanternes quan és fa fosc. Són molt emocionants, però hem de controlar al màxim el factor de risc.

Jocs d'interior: cal tenir-ne un bon fitxer, sempre pot passar que un dia ploga i que ens vegem obligats a canviar la programació de forma radical.

Altres activitats lúdiques: danses, cançons, contes...

Tallers. Són ideals per a treballar en grups xicotets. Requereixen monitors especialitzats amb alguna tècnica en particular. Cal buscar tallers que tinguin una aplicació directa a la resta d'activitats del centre de vacances. Plantejar-los com a compartiments estancs dins de la programació general no tindria massa sentit. Alguns exemples de tallers podrien ser: revista o periòdic de la colònia, expressió, gegants i capgrossos, titelles, disfresses...

Eixides i excursions. Ajuden a trencar la monotonia del ritme diari, cal tenir en compte que tinguin un grau de dificultat adient a les característiques del grup i de no fer-ne un abús. Amb una cada cinc dies n'hi hauria prou.

Rastreig. És molt engrescador. Es tracta simplement de seguir unes pistes i descobrir uns missatges seguint un itinerari determinat. Alhora que fem el rastreig podem aprofitar per fer una descoberta de l'entorn en què es realitza el centre de vacances.

Vetlades. Activitat de nit. Acostuma a girar a l'entorn d'una idea central. És una bona excusa per a la comunicació de tot el grup.

Festes i jornades tema. Són dies amb unes característiques especials en què tot gira al voltant d'una idea o centre d'interés: dia de les olimpíades, dia del mar, dia del circ...

Els centres d'interés

També podem planificar tot el centre de vacances al voltant d'un centre d'interés. Això facilitarà la motivació i donarà coherència a totes les activitats. Serà l'eix motivador de tot el que fem.

Perquè funcione ha de ser realment un centre d'interés, és a dir, hem d'estar completament segurs que allò que proposem parteix de les necessitats i les vivències dels destinataris de l'acció. Si no és així es pot fer pesat i confús, i els xiquets i les xiquetes acabaran avorrint-lo.

Si es fa com cal, tot són avantatges amb el centre d'interés:

Despertem la curiositat i l'esperit d'aventura i tenen un gran poder motivador.

Faciliten una educació vivencial i globalitzadora.

Estimulen la creativitat i la imaginació.

Alguns exemples coneguts són l'oest americà, el circ, la màquina del temps, el món de les pel·lícules, etc.

El ritme de les activitats

Una vegada dissenyades les activitats, hem de distribuir-les en el temps i aconseguir un ritme adequat a tota la durada del centre de vacances.

L'organització diària ens obligarà a compaginar activitats de tipus lúdic amb unes altres de caràcter organitzatiu (neteja, servei menjador...) i amb estones de temps lliure. Hem d'aconseguir un ritme equilibrat on hi haja temps per a activitats de gran grup, d'equip, individuals... Hem de combinar també activitats lliures amb unes altres de dirigides, activitats molt mogudes amb unes altres de tranquil·les. I, en tot cas, ho farem amb els determinants que ens marque el grup i l'entorn: l'edat (els més menuts necessiten canvis d'activitat més sovint), el lloc (exterior, interior...), les activitats anteriors i posteriors a la que programem, l'hora del dia, etc.

Avaluació

La principal funció de l'avaluació ha de ser poder-nos replantejar allò que estem fent i donar-nos llum sobre possibles pistes per a millorar la nostra intervenció. És per això que hem d'establir mecanismes d'avaluació constant que ens permeten retroalimentar contínuament el sistema amb noves propostes, però també hem de fer una

avaluació al final del projecte que ens permetrà encetar-ne de nous des d'una perspectiva més encertada. Del resultat d'aquesta avaluació final, en farem un informe que ens podrà servir a nosaltres o a d'altres equips pedagògics que vulguen encetar projectes similars.

Alguns punts que podem incloure en l'esmentat informe podrien ser:

a) Descripció del tipus d'avaluació i els instruments utilitzats per a avaluar:

Fitxa individual de seguiment dels participants.

Qüestionaris d'avaluació passats als participants.

Qüestionaris d'avaluació passats a l'equip de monitors.

Qüestionari d'avaluació passat a l'equip d'intendència.

b) Avaluació general, disseny, desenvolupament i organització del projecte:

Aspectes organitzatius: horari, menjars.

Aprofitament del medi i de l'entorn.

c) Avaluació dels objectius del projecte: grau de consecució.

d) Avaluació de les activitats realitzades.

e) Avaluació del grup de participants (participació, implicació, adaptació, conflictes i situacions problemàtiques).

f) Avaluació de la metodologia utilitzada.

g) Avaluació del funcionament i de l'organització de l'equip d'animació

h) Avaluació de la infraestructura, de les instal·lacions i dels equipaments on s'ha desenvolupat el projecte.

i) Avaluació dels recursos materials i del cost del projecte, amb un balanç econòmic.

Memòria

Una vegada acabada l'activitat, cal fer 'memòria'. No sols per recordar, que ja és un bon exercici, sinó també per facilitar la projecció del nostre projecte, indicar les possibles línies de continuïtat per poder iniciar nous projectes sobre la base del que hem acabat.

Un possible model per a la confecció d'una memòria, basat en el que planteja l'equip pedagògic de l'Escola d'Animadors Juvenils de l'Institut Valencià de la Joventut, podria ser:

FITXA TÈCNICA

Tipus d'activitat (campaments, camps de treball, intercanvis, escoles d'estiu...)

Títol de l'activitat

Entitat organitzadora

Dates de realització

Lloc de realització (adreça)

Nombre total de participants

Edat aproximada dels participants

Procedència dels participants

Pressupost de l'activitat

GUIÓ DE LA MEMÒRIA

1. INTRODUCCIÓ

Breu explicació de l'origen del projecte

Institucions implicades i sistemes de coordinació.

Objectius

Línies metodològiques

2. DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT

2.1. Preparació del projecte

Disseny del projecte (fonts de documentació, persones implicades, calendari de reunions de programació, incidències...)

Difusió i publicitat de l'activitat

Constitució de l'equip d'animació

Altres activitats (reunions de pares, visites a les instal·lacions...)

Inscripció dels participants (procediments, criteris de selecció, cost de l'activitat, formes de pagament, nombre de places...)

Fonts de finançament.

2.2. Durant la realització del projecte

a) Descripció detallada del context:

Equipament i instal·lacions on s'ha desenvolupat el projecte

Entorn on s'ubica la instal·lació (físic, humà, cultural, econòmic, geogràfic...)

b) Anàlisi del grup de participants: edat, procedència i altres dades rellevants (integració, minusvalideses...)

c) Descripció detallada de les activitats realitzades (tipus, organització-temporal, horari base, cronograma, plànnings, destinataris...)

3. AVALUACIÓ

Informe d'avaluació

4. INCIDÈNCIES I ANÈCDOTES

5. ANNEXOS (models d'instàncies, fullets publicitaris, material gràfic, audiovisual...)

Bibliografia

Ander Egg, E. (1991) *Introducción a la planificación*. Madrid. Ed. Siglo XXI.

Cembranos, F; Montesinos, D. i Bustelo, M. (1989) *La Animación Sociocultural: Una propuesta metodológica*. Madrid. Ed. Popular.

Parcerisa, Artur. (1988) *Colònies escolars. Organització, activitats i recursos*. Barcelona. Ed. Graó.

Pérez Serrano, Gloria. (1994) *Elaboración de proyectos sociales. Casos prácticos*. Madrid. Ed. Narcea SA.

Puig, Toni. (1987) *Fer l'indi. Una aventura per a tribus d'estiu*. (Barcelona) Ed. Esplai Pleniluni.

Viché, Mario. (1999) *Una pedagogía de la cultura: La animación sociocultural*. Zaragoza. Ed. Certeza.

Viché, Mario. (1989) *Intervención sociocultural*. València. Ed. Grup dissabte.

Viché, Mario. (1986) *Animación sociocultura y educación en el tiempo libre*. València. Ed. Victor Orea.

Reflexiones sobre el futuro de los centros de vacaciones

Adolfo Carnero Peón

Los tradicionales centros de vacaciones para niños y jóvenes, en cualquiera de sus modalidades, han sufrido muchas transformaciones desde su inicio hace dos siglos (P. Bion 1876). Partiendo de planteamientos higienistas y filantrópicos, sus objetivos, al igual que la realidad en que se hallan inmersos, han cambiado, y mucho.

El análisis de las nuevas circunstancias sociales, culturales, económicas e incluso territoriales es imprescindible para actualizar la vigencia de dichos centros y adecuar la intervención que en ellos se realiza a las demandas y necesidades que actualmente se plantean.

Este artículo no pretende ser otra cosa que un leve, aunque intencionado, ensayo, de análisis y prospectiva de este tipo de actividades que, sin dejar de ser lúdicas, no han de perder el necesario fundamento educacional.

Los centros de vacaciones: una respuesta a una necesidad social.

Los centros y actividades dan respuesta concreta y singular a un amplio conjunto de exigencias, tanto individuales, familiares y sociales, como educativas, afectivas, intelectuales, económicas, de crecimiento global, etc.

Incluyendo las típicas y tradicionales, y sin ser exhaustivos, las podríamos concretar en:

- "Liberar", durante un período de tiempo determinado, a las familias de la "presencia" y de prestar la necesaria dedicación a sus hijos en los períodos vacacionales escolares, mientras los progenitores continúan en su tiempo de trabajo.
- Fomentar la autonomía personal de chicos y chicas, a la vez que posibilitamos su crecimiento, tanto en cantidad como en cualidad, en la socialización, cada vez más necesaria en un contexto progresivamente más individualista y global, donde el aislamiento y las disfunciones en las relaciones personales se agudizan.

- Plantear el trabajo en los llamados "temas transversales" desde el punto de vista de la educación informal pero intencional, reforzando el trabajo que se haya podido hacer, cuando se hace, dentro del sistema educativo durante el curso escolar.

Especialmente, hay dos ejes que cada día aparecen como más urgentes: por un lado, el acercamiento intercultural, con los valores que conlleva de conocimiento del otro, aceptación, dialogo, colaboración, solidaridad y educación por la paz, y, por otro, la preocupación ecológica entendida como acercamiento a la naturaleza, el análisis de la intervención humana sobre ella, la necesidad de realizar acciones "a favor de la natura" y el crecimiento sostenible. Contrapeso de una realidad consumista, insolidaria y ciega.

- La necesidad de adquirir destrezas y habilidades que no se pueden aprender en el transcurso del calendario escolar, que se concretan en campamentos de idiomas, "campus" específicos de algún deporte, etc.

- Redefinir espacios y tiempos lúdicos, de diversión, de disfrute, donde el chico y la chica sean los protagonistas de su acción, no sólo "consumidores"; donde puedan desarrollar proyectos en común, de forma cooperativa e interactiva; donde la sonrisa y el buen humor sean el "Leitmotiv" de sus días de estancia. En contraposición a otras ofertas –igual de legítimas– de actividades pasivas, consumistas, grandiosas, impersonales, espectaculares, sólo para participantes-espectadores.

Creo que hay que contemplar la concurrencia de ofertas entre el sector no lucrativo, con planteamientos educativos desde las asociaciones y movimientos juveniles, y el sector comercial, que, desde las macro-instalaciones o desde formatos idénticos a nuestros típicos centros de vacaciones, han aparecido en los últimos años; estas ofertas, manifestación evidente de una clara necesidad social (si no hubiera negocio, no aparecerían), requieren un posicionamiento, no necesariamente de enfrentamiento, respecto de las mismas.

- Proporcionar un "trabajillo temporal" a otros jóvenes (véanse los informes sobre "nuevos yacimientos de empleo"), que en el peor de los casos están carentes de los conocimientos y planteamientos educacionales que toda actividad de animación debe conllevar, cuando no de la necesaria motivación que toda actividad relacional reclama; en contraposición con el "monitoraje" proveniente del movimiento asociativo y/o educativo juvenil, en la mayoría de los casos voluntario, con formación genérica y específica e intencionalidad educacional.

- La aparición de modalidades restringidas de estas actividades, las horriblemente llamadas "escuelas de verano" (por favor, buscad denominaciones más divertidas y creativas), que, si bien es una solución económica a la falta de recursos, al no tener gastos de alojamiento y manutención, muchas veces se centran en la repetición, repaso o refuerzo de aquello que se hace en las escuelas normalmente, centrandolo su quehacer en tareas casi puramente escolares o de sólo custodia ("aparcaderos"), y olvidando que es un tiempo de descanso y disfrute, que debe huir y ser alternativa complementaria a la disciplina escolar, a la que ya están sometidos durante casi diez meses al año, y del puro y mero entretenimiento.

Añadir el recorte en la duración que muchas de las actividades que incluyen albergue están sufriendo, lo que impide, en muchos casos, el respeto a la necesaria evolución individual y grupal, y derivando en un simple coexistir espacial y temporalmente.

Nuevas realidades, nuevos retos.

Si las colonias escolares en su inicio nacieron con un planteamiento asistencial claramente marcado, donde los aspectos higienistas y de salubridad eran su eje principal, hoy es muy frecuente encontrar, en este tipo de actividades, participantes remitidos no por la escuela o la familia, sino por los

departamentos de acción social de diversas administraciones, tanto por su peculiaridad disfuncional (personas, jeso personas!, con discapacidades físicas, intelectuales, y/o sensoriales) o social (usuarios de "casas de acogida", de centros de "menores" e incluso de jóvenes sometidos a medidas judiciales o reclusivos).

En muchos de estos casos no hay una buena comunicación entre la entidad remitente y el equipo de intervención que monta las actividades, lo que ha provocado y provoca malos entendidos, confusiones y enfados; ya que, unas veces, no se transmite toda la información necesaria y pertinente, y otras, no se valora adecuadamente la conveniencia o el apoyo extra que los equipos necesitan cuando se da esta circunstancia.

También es necesario valorar la importancia que, desde el punto de vista educativo, nos proporciona la posibilidad de interacción de estas personas con las consideradas socialmente como "normales". La voluntad de integración, de todo punto necesaria, requiere una inversión decidida en todas las esferas (económica, de recursos humanos, etc.) y no sólo principios filosóficos, "máximas" o esquemas repetitivos.

Se ha profundizado en los planteamientos pedagógicos, siempre entendidos desde la globalidad que es la persona, aunque sea pequeña, abarcando cada vez más dimensiones de los chicos y chicas en un horizonte de educación integral y global; pero, en otras ocasiones, se detectan estrategias excesivamente abiertas e incluso improvisadas que pretenden, bajo una imagen distorsionada de la autonomía y la libertad, no proponer nada a quien participa y que sean los propios participantes quienes lo hagan, reduciendo la no-intervención del equipo de animación a meros acompañantes ocasionales que también van de vacaciones, y olvidando que los centros de vacaciones los constituyen los chicos y chicas, que ellos son el eje sobre el que han de girar todos los planteamientos, que son lo sustantivo de la actividad.

En otras, y perdón por lo ácido de la crítica, los programas de actividades o son rígidos y cerrados, como las instrucciones de una institución militar, sin posibilidad de modificación y apropiación por parte de los chicos, o son una amalgama de actividades y talleres sin sentido, yuxtapuestos, sin otro objetivo que mostrar las habilidades del "monitoraje", con la correspondiente falta de globalidad que dé una orientación, una finalidad, a lo que se hace y, un sentido, al proyecto.

Otro de los factores diferenciales de nuestra realidad actual es que, si bien en un principio estas actividades iban destinadas fundamentalmente a colectivos desfavorecidos con necesidades

específicas, hoy, en la mayoría de los casos, la oferta es abierta a toda la población, cohabitando grupos de niños y jóvenes de distintos niveles culturales, económicos y sociales, y esto requiere planteamientos específicos concretos que, respetando las individualidades, potencien una fructífera interrelación, basada en el conocimiento del otro, el respeto, la cooperación y la solidaridad. Para ello es imprescindible la articulación de los medios y métodos oportunos.

Un camino se abre, de nuevo, ante nosotros.

Se hace pertinente un análisis de la oferta actual, centrado en sus potencialidades (puntos fuertes) y sus amenazas (puntos débiles) especialmente desde la iniciativa no lucrativa, desde las asociaciones y movimientos juveniles, así como desde las administraciones públicas que intervienen en este tipo de actividades, y aquí recogeré parte de lo realizado a este respecto en el "Simposium" Europeo –Perspectivas para las colonias y actividades de vacaciones–, organizado por L'Escola de l'Esplai de Barcelona hace pocos años:

“- Anticiparse a las tendencias que se apuntan en las actividades: tipos, nuevos períodos, contenidos...”

- Mejorar la accesibilidad práctica de todos los sectores a las actividades de vacaciones.

- Mejorar la gestión económica.

- Introducirse en propuestas más actuales y, si es necesario, innovadoras de comunicación y de difusión.

- Reactualizar las formas que se dan a las propuestas de actividad.

- Combinar de manera complementaria los diferentes tipos de actividades de vacaciones para ofertar un mejor servicio y más ajustado a las necesidades de los chicos y chicas, y sus familias.

- Consolidar las entidades y potenciar la presencia de adultos en estas entidades y en sus proyectos, animando a los equipos de monitores más jóvenes [...]

- Se valora positivamente que la administración no desarrolle su propia oferta de actividades vacacionales, ya que no se considera que tenga que ser su función.

- Se reconoce la necesidad de una regulación de estas actividades y que las administraciones públicas incentiven la calidad de las mismas.

- Se manifiesta la necesidad de apoyo de la administración al mundo asociativo, para seguir desarrollando y mejorando la oferta de actividades de vacaciones y de forma muy especial para facilitar el acceso de todos los sectores sociales a las mismas.”

Nuevas modalidades, nuevos estilos.

Otro punto del análisis vendría dado por un paseo respecto de las modalidades más relevantes de actividades que se plantean:

- Las actividades en la naturaleza, origen y motivación de las primeras experiencias han de introducir de forma decidida los planteamientos y técnicas de la educación ambiental y el trabajo a favor del medio ambiente; pasando, de alguna forma, a ser actividades para la naturaleza, en las que ésta no sea el espacio, sino parte esencial de los objetivos de intervención, y aquí insistiría en la necesidad de una regulación específica de estas actividades con relación a la preservación de la natura.

Especial atención en este apartado tendrían las programaciones que ofertan los llamados “deportes de riesgo y/o aventura”, tanto respecto de las medidas de seguridad y responsabilidad, como respecto de la formación de monitores y monitoras, que, además de la generalista que se da en los cursos para su capacitación, necesitan bien la concurrencia de otros monitores/as especializados en las diversas técnicas bien un perfil mixto que recoja ambas formaciones: la ya citada, casi estandarizada en los diversos territorios del Estado español, y otra específica para estas actividades de riesgo o aventura. Este planteamiento podría extenderse a otras técnicas y lenguajes según la tipología, especialidad y dificultad de actividades a realizar

- Las actividades en núcleos urbanos tienen su valor por ellas mismas, es necesario recuperar o apropiarse de los espacios urbanos como lugares, de socialización y también de ocio formativo, además de las específicamente estivales, permiten el desarrollo de proyectos continuos, desarrollables durante todo el año, que reivindiquen la urbe, no sólo como un espacio-burocrático, dormitorio o de consumo de bienes y servicios, sino como un espacio vital, donde, a través de la vivencia del ocio el ciudadano, aunque sea pequeño o joven, se conozca, se identifique, estime y sea protagonista. Así podríamos explotar la oportunidad que el tiempo libre nos proporciona para aumentar la cohesión y vertebración social en nuestros pequeños territorios inmediatos.

- Consideración especial tendrían las actividades internacionales que, desde la acción coordinada interasociativa o intermunicipal, nos permiten conocer a otros y ser conocidos por ellos, tanto desde la perspectiva europea (programa “Juventud” de la UE) como desde la extracomunitaria, fomentando redes de colaboración, cooperación y solidaridad, con un fuerte acento en la dimensión cultural (identidad, diversidad, multiculturalidad, interculturalidad, etc.).

Nuevas reflexiones, nuevos planteamientos.

Respecto de los aspectos más puramente pedagógicos, la incorporación de personas con dificultades de integración, como ya se ha comentado, es un aspecto que ha adquirido un peso significativo, afortunadamente, en estos últimos años. Este hecho requiere partir de una actitud personal y social que es necesario generalizar hacia la aceptación de cualquier tipo de diferencias.

Cada uno/a de nosotros/as es una individualización, una concreción del concepto de "persona", que tiene derecho a estar y ser tal cual, independientemente de sus especificidades que la hacen singular e irrepetible. Lo que nos debe llevar a adaptar nuestros planteamientos de planificación, asignación de recursos (materiales, económicos y humanos), el ritmo y el tipo de actividades a este hecho; por no especificar la adaptación de las instalaciones, y no conceptualizar la integración como la mera coexistencia o yuxtaposición de personas diferentes, sino que se hace imprescindible poner al acceso de estos colectivos unas pautas y condiciones para la vida diaria lo más parecidas posibles a las circunstancias y maneras de vivir de la sociedad.

No se trata de hacer cosas para las personas jóvenes con dificultades de integración social o disfunciones personales, sino de hacerlas con ellas y trabajar para su incorporación y la aceptación por parte de "los otros".

Planteamiento similar correspondería respecto de la inevitable y deseada interculturalidad: lo diverso es complementario, es rico, no hemos de verlo como

una limitación o un riesgo, manteniendo la propia singularidad de cada cultura, cada territorio, de cada idiosincrasia, respetando, intercambiando, sumando, no uniformando. Sólo desde la acogida y la amistad podemos colaborar a la integración, evitando que el inmigrante, y muchos lo somos, se sienta marginado.

Esto requiere un esfuerzo de adecuación tanto en los objetivos, en las actividades, como en la formación. A este respecto, es de justicia reconocer el esfuerzo y la calidad del material elaborado por la Fundació Jaume Bofill y editado en 2001 por la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya bajo la denominación de *Sanduk –Guia per a la formació dels educadors i les educadores en interculturalitat i immigració* o la *Guía para la educación intercultural con jóvenes*, elaborada por el Equipo Claves y Carmen Cárdenas, y editada por la D.G. de Juventud de la Comunidad de Madrid en 1995. La interculturalidad es un hecho real y global, y ha de devenir una actitud vital, que apueste por "el derecho a la diferencia en una sociedad de iguales en derechos y deberes".

Se hace cada día más necesario revisar, actualizar y profundizar en la calidad educativa de las actuaciones, profundizando en el proceso dinámico de análisis de las necesidades, de las que este artículo es sólo un apunte, actualizando y revisando los planteamientos en una realidad en constante cambio, con especial atención al hecho de que muchas de las personas que realizaban tareas pedagógicas han o hemos pasado a realizar funciones de gestión, con una pérdida en el camino del patrimonio pedagógico acumulado y los problemas de relevo en nuestras organizaciones, revisar y recrear qué creemos necesario educar hoy, y no tanto el cómo, estructurando métodos que lo viabilicen, profundizando en los valores que guían nuestra actuación desde cualquier opción ideológica.

Idéntica consideración de actualización e innovación están reclamando los chicos y chicas respecto del repertorio de actividades que proponemos, algunas de ellas asumidas desde el campo escolar o constantemente repetidas en los programas. Vivir un centro de vacaciones como una "aventura estacional" podría ser una de ellas, para continuar siendo una propuesta de vanguardia en lo educacional, sin olvidar un elemento decisivo en nuestra práctica, el contacto humano de calidad, el aprendizaje de habilidades y la vivencia real de los valores característicos de nuestra actuación, y no perder nunca el planteamiento de educación integral de la persona en unas actividades cada vez más especializadas.

Los chicos y chicas han de ser los verdaderos protagonistas de la actividad, han de poder proponer, escoger, planificar, realizar y evaluar, siendo el equipo de animación el "garante", como

diría el querido Joaquim Franch, de su viabilidad, respondiendo a las necesidades de los usuarios, proponiéndoles una experiencia gratificante (uno de los mejores indicadores de la calidad de nuestras actividades es las ganas o la “sed” que los chicos y chicas nos manifiestan de volver a repetir experiencias similares). Redefinir la importancia del equipo de monitores como modelo, como motivador de las acciones, como acompañante, con un soporte formativo y personal, actualizado y consistente.

Un/a monitor/a ha de ser una persona comprometida, no sólo con la entidad, sino también con el proyecto y la realidad desde la educación, es un/a educador/a que en grupo transforma e interviene en la realidad a través de la relación educativa y de sí mismo/a. Asume un rol pedagógico en un doble eje: por un lado, la vivencia de valores a través de la acción y la interiorización (la reflexión de la acción), y, por otro, la animación facilitando la relación, la dinamización y la participación creativa.

También debemos de hacer un esfuerzo por tener una presencia social significativa, a través de la difusión de nuestras actuaciones, de la importancia de las mismas, apareciendo en los foros, medios de comunicación social, etc., y consiguiendo el correspondiente reconocimiento social, como elementos activos que cumplimos una función social importante, facilitando un modelo de tiempo libre educativo, y contribuyendo al proceso democrático de la ciudadanía infantil y juvenil al potenciar la dimensión sociocomunitaria de las personas.

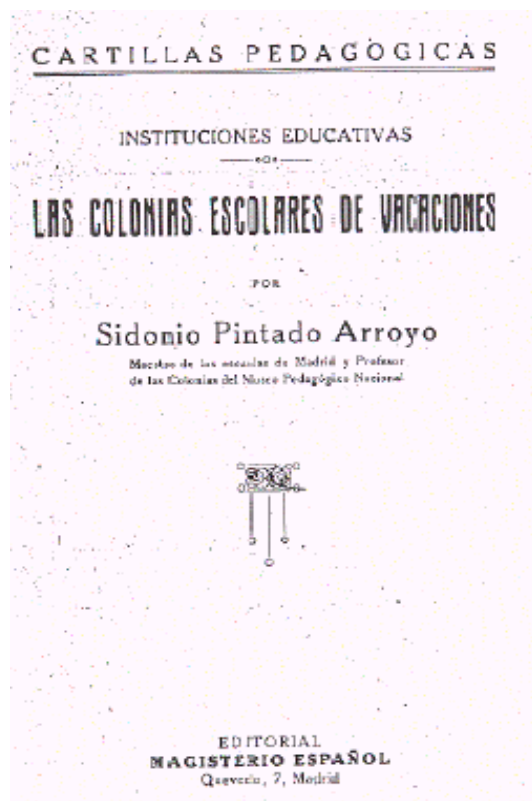
Y, para finalizar, sólo un apunte sobre los procesos formativos que realizamos para nuestro “monitoraje”, que han de concebirse como educadores intencionales y no como meros “recreólogos, garantizando no sólo el aprendizaje de una serie de técnicas y destrezas, sino dirigidos al tópico constantemente renovado de “SABER-SABER SER- SABER HACER”, al que yo añadiría “SABER ESTAR”.

Que el debate continúe.

Alacant, 21 de junio de 2003 (San Luis)

"Las colonias escolares de vacaciones". Sidonio Pintado (edició facsímil)

Fent clic al títol de l'article, podràs accedir a esta publicació facsímil, que hem volgut recuperar amb el permís de l'editorial.

Bibliografia sobre colònies i centres de vacances del Catálogo Bibliográfico de la Biblioteca Nacional

Hem arreplegat este repertori bibliogràfic de la Biblioteca Nacional, sobretot pel valor històric d'algunes de les publicacions que hi apareixen. Si voleu més informació sobre algun dels llibres, podeu fer clic en el títol.

[A colònies amb els gnoms: aquest treball ha guanyat el premi "Un món nou en la convocatòria de l'any 19842"](#)

Escolàpia de Catalunya, Colònies Jordi Turull [S.l.: s.n.], 1985 (Barcelona: Multitext)

[Una amplia proposta de cases de colònies, escoles de natura i serveis complementaris](#)

[Barcelona?]: Institut Pere Tarrés d'Educació en l'Esplai, 1991

[Anem segurs de vacances: informació sanitària i de seguretat per a activitats a l'aire lliure](#)

Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Direcció General de Joventut, 1984

[Cantinas y colonias escolares](#)

Juan Comas i Dionisio Correas, Madrid: *Revista de Pedagogía*, 1935

[Catàleg general: materials i serveis a l'ensenyament](#)

Aula 2 [disseny, il·lustracions i retolació, Armand Muntés], Barcelona: Aula 2, DL 1986

[Children's colonies](#)

[S.l.: s.n., 1937 (Paris: Impr. La Productrice)]

[La colonia de Pedernales-Sukarrieta: 1925-2000](#)

[Bilbao]: BBK, [2000]

[A Colonia Escolar Compostelana de 1893: primeiro centenario](#)

[Estudi preliminar i notes d'] Antón Costa Rico [Santiago de Compostela]: Consorcio de Santiago, [1994]

[Colonia escolar del puerto de Andraitx](#)

[Bartolomé Terrades]; organitzada per l'Excm. Ajuntament de Palma... Palma de Mallorca: [s.n.], 1907 (establiment tipogràfic de Francisco Soler)

[Colonias de educación](#)

José Mallart, Madrid: *Revista de Pedagogía*, 1931 (Madrid: Tip. Nacional)

[Las colonias de vacaciones](#)

[S.l.: s.n., 1960 (Madrid: Imp. Romero Requejo)]

[Colonias escolares: organización, actividades y recursos](#)

A. Parcerisa; [dibuixos, J.C. Sempere] Barcelona: Graó, 1988

[Las colonias escolares](#)

Memòria redactada d'acord amb el que disposa l'ordre circular de la Dirección General de Instrucción pública de 15 de febrer de 1894, llegida a la s. Madrid: [s.n.], 1896 (Imp. de Pedro Núñez)

[Las Colonias escolares de 1915](#)

[S.I.: s.n., 1915? (Barcelona: Imp. de la Casa de Caridad)]

[Las colonias escolares de vacaciones](#)

Domingo Villalobos B. Santiago de Chile: [s.n.], 1905 (Imp. Barcelona)

[Las colonias escolares de vacaciones en España durante los años de 1887 á 1897](#)

Dr. Enrique Salcedo y Ginestal..., Madrid: Ricardo Rojas, 1900

[Las Colonias escolares del Ayuntamiento de Madrid](#)

Miguel Gómez Cano..., Madrid: [s.n.], 1924 (Imp. del Asilo de Huérfanos)

[Las Colonias escolares del Museo Pedagógico Nacional, 1887-1908](#)

Madrid: Eduardo Arias, 1908

[Las colonias escolares en España y especialmente en Valencia](#)

León Esteban [València]: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat, DL 1989

[Las Colonias escolares valencianas \(1906-1936\): un ejemplo de renovación educativa](#)

J. Ignacio Cruz, València: Institut Valencià de la Joventut, DL 1991

[Las colonias escolares y las escuelas al aire libre en su aplicación al mejoramiento de la salud y de la enseñanza primaria](#)

Nieves García y Gómez, Madrid: Sociedad Española de Higiene, 1914

[Las colonias escolares y las escuelas al aire libre en su aplicación al mejoramiento de la salud y de la enseñanza primaria](#)

Monografía de Manuel Rueda González..., Palma: Rotger, 1915

[Las Colonias escolares y las Escuelas al aire libre en su aplicación al mejoramiento de la salud y de la enseñanza primaria](#)

Madrid: A. Ungría, 1914

[Colonias escolares y sanatorios marítimos...](#)

Madrid: José Izquierdo, 1912

[Colonias infantiles](#)

[Barcelona]: FECSA, [1974]

[Colonias infantiles Venta-Mina](#)

Torrente: [s.n.], 1970

[Colonias infantiles y campos de trabajo, verano 90: vacaciones para todos](#)

Organitza. Liga Española de la Educación y la Cultura Popular Madrid: Liga Española de la Educación y la Cultura popular, DL 1990

[Colònies de vacances de Sabadell \(1952-1991\)](#)

Dionís Torruella i Comerma Sabadell: Fund. Bosch y Cardellach, DL 1994

[Colònies d'estiu: un marc pel desenvolupament de l'autonomia dels infants](#)

Lluís Roca i Masimon... [et al.] Barcelona: PPU, 1986

[Colònies escolars: organització, activitats i recursos](#)

Artur Parcerisa, Barcelona: Graó, 1988

[Colònies escolars de l'ajuntament de Barcelona](#)

P. Vergés, A. Martorell, Sant Boi de Llobregat, Barcelona: Edicions del Mall, 1979

[Cómo organizar una colonia o un campamento de verano: modalidades, asociaciones, por dónde empezar, preparación, organización, desarrollo, áreas de actuación, organigrama y plan de trabajo](#)

Félix Asín Castillo [València]: Flash Book

[Cómo organizar unas colonias escolares](#)

Lluís Avila Morera, Barcelona: Ceac, DL 1994

[Cómo preparar y organizar unas colonias escolares](#)

Toni More... [et al.] Barcelona: Paidotribo, DL 1992

[Diari d'un monitor de colònies: reflexions sobre l'educació a propòsit de l'esplai](#)

Marin Baqués i Trenchs [S.I.]: L'autor, DL 1980

[Dossier de l'activitat de vacances](#)

[Elaborat per] Fundació Catalana de l'Esplai, Coordinació Catalana de Colònies, Casals i Clubs d'Esplai Barcelona: Claret, 2000

[Educación, salud y protección a la infancia: las colonias escolares de Cartagena \(1907-1936\)](#)

Pedro Luis Moreno Martínez [Cartagena]: Áglaya, [2000]

[L'esplai se'n va de colònies: dossier de programació de colònies del Moviment Laic i Progressista](#)

Barcelona: Escola Lliure El Sol, [1998]

[Una experiencia de colonias: Calafell-74...](#)

Francesc Alumà... [et al.]; pròleg de Josep M. Vila i Vicens Barcelona: Nova Terra, 1976

[Fem servir l'ordinador!: una experiència diferent](#)

Ramon Cemeli i Sala, Lluís Enric Bonjorn i Dalmau; amb la col·laboració d'Imma Bordas, Carme Jaume i Elisenda Vila Barcelona: Rosa Sensat: Edicions 62, 1987

[La generación del exilio: génesis de las escuelas vascas y las colonias escolares \(1932-1940\)](#)

Gregorio Arrien [S.I.]: Onura, DL 1983 (Bilbao: Imp. Gurelán)

[El ges, la nostra història](#)

Coordinat per Eulàlia Torras [S.I.]: Grup Esplai Salelles, 1991

[Guia de cases de colònies, albergs, centres d'acollida, escoles de natura: 300 allotjaments per a infants i joves als Països Catalans](#)

Guia realitzada i editada pel SIPAJ, Servei d'Informació i Promoció d'Activitats Juvenils Barcelona: SIPAJ, 1984

[La guía de les cases de colònies i albergs de Catalunya 1998](#)

[Barcelona]: ACCAC: Descobrir, [1998]

[Guía del administrador: Centro de vacaciones escolares y escuelas hogar](#)

Celia Merino i Elena Moreno [Granada: s.n., 1970] (Imp. Rosillo, Hijo)

[Guia del educador de centros de vacaciones](#)

Celia Merino i Elena Moreno... [Granada: s.n., 1970] (Imp. Rosillo)

[Instituciones educativas: las colonias escolares de vacaciones](#)

Madrid: Editorial Magisterio Español [s.a.]

[Instituciones educativas: las colonias escolares de vacaciones](#)

Madrid: Editorial Magisterio Español [s.a.]

[Institutions scolaires en plein air](#)

[Barcelona]: Mairie de Barcelona, Délégation de Culture, Commission d'enseignement [1931]

[Jornades Pedagògiques de Preparació de les Escoles d'Estiu 1980: 9 i 10 de febrer 1980.](#)

[Barcelona: Generalitat de Catalunya, DL 1980].

[Juegos, cantos y primeros auxilios en las colonias y campamentos](#)

[Traducció, Fernando Herrera] Barcelona: Vilamala, [1964]

[Lo qué hace y a lo qué aspira](#)

Patronato de Cantinas y Colonias Escolares de El Ferrol, Ferrol: [s.n.], 1930 (Imp. "El Correo Gallego")

[Memoria de las colonias escolares organizadas por el Exmo. Ayuntamiento de Barcelona en los años 1906, 1907 y 1908](#)

[Barcelona: Henrich y Cia., 1909]

[Memoria referente a la historia, organización, régimen y estado general de las Colonias Escolares de Vacaciones y en particular de la primera Colonia Escolar Sevillana del Principe de Asturias](#)

José González y Fernández de la Bandera... precedida d'una Exposició dirigida a J.M. el Rei Alfons XIII per... Francisco Pacheco y Nuñez Sevilla: [s.n.], 1907 (Tip. de "El Correo de Andalucía")

[Mis colonias escolares: 1906-1936: \[exposición](#)

Autor del catàleg, J. Ignacio Cruz] [València]: Caixa d'Estalvis de València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència [1989]

[La Obra de D. Pablo Miaja Fernández en su cargo de director de las colonias escolares universitarias de Salina... 1927... 1935](#)

Oviedo: [s.n.], 1936

[Organizar y planificar una colonia de vacaciones](#)

Enric Puig i Jofra, Barcelona: Diàfora, 1983

[Para ser monitor de una colonia de vacaciones](#)

U. F.C.V.; pròleg de Oleguer Bellavista [traductor, José Mas Godayol] Hospital: Nove Terra [1964], (Barcelona: Imp. Pulcra)

[Pasos de Pequera: Les colònies a Catalunya 1893-1975: Intr5oducció a la història de les colònies de vacances a Catalunya 1893-1975](#)

Francesc Pedró Barcelona: Ediciones Don Bosco (EDB), DL 1983

[Perspectives per a les colònies i activitats de vacances](#)

[Organizat per] Institut de Formació de la Fundació Pere Tarrés Barcelona: Pleniluni, [1997]

[Pim-pom: anam de vacances!: 31 fitxes pràctiques per organitzar campaments i colònies](#)

[Coordinació, Pau Servera Salas, Maria Josep Aguiló Casabona; equip de redacció, Maria Josep Aguiló... (et al.)] Palma: Ajuntament, 1988

[Els premonitors](#)

Assumpta Monsalve, Xavier Bargalló, Barcelona: Escola de l'Esplai, DL 1983

[Realización práctica de una colonia de vacaciones](#)

[Versión de Fabián Sánchez Bustamante] Barcelona: Nova Terra, [1966]

[XXV y XXVI colonias de vacaciones. \(1915\)](#)

Madrid: Cosano, 1916

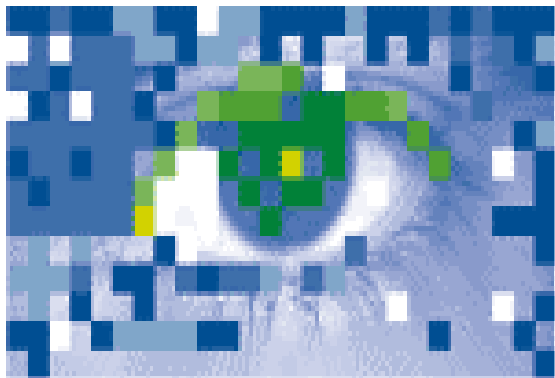
ALTRES COSES

Nous reptes en el treball amb jòvens: animació i educació per la pau

L'IVAJ té previst realitzar els propers 11, 12 i 13 de novembre de 2003 unes jornades amb el títol "Nous reptes per al treball amb jòvens: animació i educació per la pau".

Amb estes Jornades es pretén, d'una banda, donar a conèixer l'acció directa i concreta que, des de nombrosos col·lectius de jòvens, s'està portant a terme a favor de la lluita contra la intolerància i l'educació per a la pau, i, d'una altra, posar al vostre abast recursos metodològics i eines d'animació aplicables a activitats d'educació per a la pau en contextos educatius diversos.

Per a aconseguir-ho, les Jornades s'organitzaran en tres formes de treball complementàries:

- Grups de treball: per al debat, la reflexió, l'opinió... sobre aspectes concrets de la intervenció amb grups de jòvens en l'àmbit de l'educació per la pau
- Tallers pràctics: recursos, eines, instruments... per a la intervenció, des de l'animació, en problemàtiques concretes
- Experiències: per a aprendre del que altres col·lectius estan posant en pràctica en este terreny

Avanç del programa

- 09.30 h Acreditació i entrega del material
11.00 h Acte d'inauguració de les Jornades
Conferència inaugural: *Nous reptes en el treball amb jòvens: animació i educació per a la pau*
13.00h Presentació i constitució dels grups de treball:
Grup 1. *Animació i diversitat cultural dels jòvens*
Grup 2. *Resolució no violenta de conflictes en els col·lectius juvenils*
Grup 3. *Associacionisme i pau*
Grup 4. *L'Educació per a la pau en els cursos de monitor i animador juvenil*
15.00 h Tallers oberts
17.00 h Treball en grup
19.00h Taula d'experiències: *Interculturalitat i temps lliure*
22.30 h Mercat d'experiències
09.30 h Taula d'experiències: *Educació en el temps lliure i cultura de pau*
12.00 h Treball en grup
15.00 h Tallers oberts
17.00 h Treball en grup
19.00 h Comunicacions
22.30 h Revetla multicultural: concert de músiques del món
Divendres 14 de novembre
10.30 h Treball en grup: redacció de conclusions
12.00 h Lectura de les conclusions i cloenda
Diumenge 16 de novembre
Dissabte 15 de novembre

Lloc de realització

Alberg juvenil Argentina. Benicàssim (Castelló)

Preu

Amb allotjament i manutenció: 45€ (35€, amb Carnet Jove o +26)
Sense allotjament: 30€ (20€, amb Carnet Jove o Carnet +26)

Termini d'inscripció

A partir del dia 3 d'octubre.

Més informació

www.ivaj.es

EL RACÓ D'INTERNET

Els centres de vacances en la Xarxa

<http://www.peretarres.org/scv/>

Pàgina del Servei de Colònies de la Fundació Pere Tarrés. Tots els serveis de vacances d'esta fundació d'esplai: colònies, casals d'esplai, activitats educatives, cases rurals, assegurances...

<http://www.esplai.org/>

Portal de la Fundació Catalana de l'Esplai en què podeu trobar una pàgina dedicada a l'Associació Catalana de Cases de Colònies. És l'entitat de la Fundació que gestiona les cases de colònies i terrenys d'acampada de la Fundació. Desenvolupa una tasca d'educació ambiental i de protecció de la natura.

<http://www3.gencat.es:81/scripts/joventut/instal/instaljuv.asp>

Base de dades d'instal·lacions juvenils de Catalunya: albergs, campaments, cases de colònies, centres cívics, ludoteques...

<http://www.ivaj.es/infoivaj/instalaciones/instala.jsp?idioma=0>

Guia d'instal·lacions juvenils de l'Institut Valencià de la Joventut: albergs, campaments, residències...

http://www.ivaj.es/infoivaj/documentos/EAJ_049.0.pdf

Mapa amb la legislació sobre animació juvenil de l'Estat espanyol que inclou la normativa actual sobre colònies, campaments, centres de vacances, etc. Ha estat elaborat per l'Escola d'Animadors Juvenils de la Generalitat Valenciana.

http://www.eduso.net/ANIMACION-TIEMPO_LIBRE/CAMPAMENTOS-COLONIAS/

Més enllaços a pàgines sobre colònies i campaments d'estiu en el marc del portal eduso.net

<http://www.ugt.es/fflc/ninos00.htm#tres>

Pàgina d'UGT amb important material gràfic sobre el paper de les colònies escolars en el moment de la Guerra Civil espanyola.

<http://www.fundacionginer.org>

Pàgina de la Fundación Giner de los Ríos, institució pionera a l'estat Espanyol en la organització de colònies escolars.

